

INTYMAUS PARTNERIO SMURTĄ PATYRUSIŲ MOTERŲ POTRAUMINIS AUGIMAS

Aistė Bakaitytė

Mykolas Romeris universitetas
Psichologijos institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Telefonas: (8 5) 271 4620

Elektroninis paštas: aibakaityt@stud.mruni.eu

Pateikta 2019 m. rugsėjo 20 d.
Parengta spausdinti 2019 m. spalio 30 d.

DOI: 10.13165/SD-19-17-2-06

Anotacija

Potrauminis augimas apibūdina teigiamus pokyčius, kurie gali būti patiriami po trauminių išgyvenimų (Tedeschi ir Calhoun, 1996). Potrauminio augimo pasireiškimas nagrinėjamas įvairių trauminių patirčių kontekste, tačiau intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų pozityvūs pokyčiai pradėti analizuoti dar visai neseniai ir apie juos vis dar labai mažai žinoma (Ulloa, Hammett, Guzman ir Hokoda, 2015). Intymaus partnerio smurtas skiriasi nuo kitų trauminių patirčių savo dinamika ir kompleksiskumu, todėl svarbu išsamiau analizuoti, kokie veiksniai gali būti susiję su smurtą patyrusių moterų potrauminiu augimu. Atsižvelgiant į mokslinę literatūrą kylančius prieštaravimus ir žinių trūkumą šioje srityje, keliamas šio tyrimo tikslas – išanalizuoti psichologinio atsparumo, socialinės paramos ir ne paramos, traumos simptomų bei smurto sunkumo sąsajas su potrauminiu augimu intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų imtyje. Tyrime dalyvavo 104 moterys iš įvairių Lietuvos miestų. 26 moterys nurodė vis dar esančius smurtiniame santykiyje ir 78 – išėjusios iš tokio santykio. Tyrimo duomenys buvo renkami internetinės apklausos būdu, užduodant klausimus apie moterų patirto smurto rūšis (psichologinį, ekonominį, fizinį ir seksualinį) ir dažnumą, gautą socialinę paramą ir ne paramą, traumos simptomus, psichologinį atsparumą ir potrauminį augimą. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad potrau-

minį augimą teigiamai prognozuoja dabartinių santykių statusas (išėjimas iš smurtinio santykio), psichologinis atsparumas, traumos simptomai ir psichologinio smurto dažnumas. Reikšmingų ryšių tarp potrauminio augimo ir socialinės ne paramos nebuvo rasta. Atskleisti rezultatai patvirtina teorines potrauminio augimo prielaidas: sunkesnė trauminė patirtis (apibūdinama traumos simptomais ir smurto dažnumu), didesnis psichologinis atsparumas ir nebuvimas smurtiniame santykiuje teigiamai prognozuoja potrauminį augimą. Nors šis tyrimas turi trūkumų, tačiau tyrimo rezultatai papildo mokslines žinias apie intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų potrauminį augimą ir su juo susijusius veiksnius.

Reikšminiai žodžiai: smurtas prieš moteris, potrauminis augimas, psichologinis atsparumas, socialinė parama, pozityvūs pokyčiai

Išvadas

Smurtas prieš moteris yra sudėtinga ir plačiai paplitusi visuomeninė problema, paveikianti vieną iš trijų moterų pasaulyje (PSO, 2017). Europos Sąjungos mastu atlikto tyrimo rezultatai patvirtino, kad 33% moterų per savo gyvenimą patyrė fizinį ir/arba seksualinį smurtą (ES pagrindinių teisių agentūra, 2014). Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai atskleidė, kad, vertinant pagal smurto apibrėžimą ir jam būdingus elgesius, 15% ištekėjusių moterų savo šeimoje patiria smurtą, tačiau net 56% moterų šių patiriamų veiksmų nevertina kaip smurto (Tureikytė, Žilinskienė, Davidavičius, Bartkevičiūtė ir Dačkutė, 2008). Tokie tyrimų rezultatai atskleidžia ne tik didelį smurto prieš moteris paplitimo mastą, tačiau atkreipia dėmesį ir į sudėtingą smurto dinamiką, kurioje moterys ne visada suvokia, kad tam tikras elgesys su ja gali ir turi būti laikomas smurtiniu ir netinkamu elgesiu.

Intymaus partnerio smurtas apibrėžiamas elgesiu, sukeliančiu fizinę, seksualinę ir/arba psichologinę žalą intymiuose santykiuose (PSO, 2010). Mokslinėje literatūroje dažniausiai išskiriamos trys smurto rūšys: fizinis, psichologinis ir seksualinis (Cobb, Tedeschi, Calhoun, ir Cann, 2006; National center for injury prevention and control (NCIPC), 2015), tačiau kai kurie autoriai atkreipia dėmesį ir į ekonominį smurtą, kaip atskirą smurto rūšį intymiuose santykiuose (Kutin, Russell, ir Reid, 2017). Fizinis smurtas apibrėžiamas tyčiniu fizinės jėgos panaudojimu, siekiant sukelti skausmą, sužaloti ar net sukelti mirtį (NCIPC, 2015). Psichologinis smurtas pasireiškia elgesiu, kuriuo siekiama pažeminti ir kontroliuoti savo partnerį (Follingstad ir DeHart, 2000). Seksualinis smurtas pasižymi seksualiniais veiksmais, kurie atliekami negavus kito žmogaus laisva valia duoto sutikimo, taip pat juo laikomas psichologinis spaudimas santykiauti, nekontaktiniai seksualiniai veiksmai (NCIPC, 2015). Ekonominis smurtas apibūdinamas manipuliaciniais veiksmais, kuriais siekiama kontroliuoti partnerio finansus, turtą, skatinant finansinį priklausomumą (Kutin ir kt., 2017). Svarbu atkreipti dėmesį, kad šios smurto rūšys intymiuose santykiuose dažnai yra persipynusios, pasireiškiant visoms arba kelioms iš jų tame pačiame santykiuose.

Moksliniuose tyrimuose ilgą laiką didžiausias dėmesys buvo skiriamas neigiamiems intymaus partnerio smurto padariniams, tačiau per pastarąjį dešimtmetį tyrėjai atkrei-

pė dėmesį ir į teigiamus pokyčius po šių išgyvenimų (Cobb ir kt., 2006; Doane, 2011; Anderson, Renner ir Danis, 2012). Vienas iš tokių pokyčių yra potrauminis augimas, apibūdinamas teigiamais pokyčiais sudėtingų gyvenimo aplinkybių kontekste (Tedeschi ir Calhoun, 1996). Šie pokyčiai pasireiškia trijose gyvenimo srityse: savęs suvokime, savo santykiyje su kitais ir pasikeitusioje gyvenimo perspektyvoje (Tedeschi ir Calhoun, 1996). Autoriai nurodo, kad potrauminis augimas nėra teigiama kontinuumo pusė trauminių išgyvenimų kontekste, o greičiau jis išgyvenamas kartu su neigiamais padariniais susidūrus su trauminiu įvykiu (Tedeschi ir Calhoun, 2004). Potrauminis augimas gana plačiai nagrinėtas gamtos stichijų (Jia, Liu, Ying, ir Lin, 2017), nepagydomų ligų (Hefferon, Greal, & Mutrie, 2009), kovų ir karo (Maguen ir kt., 2011) kontekstuose, tačiau intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų imtyse jis pradėtas nagrinėti gana neseniai (Ulloa ir kt., 2015). Svarbu pažymėti, kad intymaus partnerio smurtas skiriasi savo dinamika ir pobūdžiu nuo daugelio kitų trauminių patyrimų, kadangi jis dažniausiai reiškiasi ilgą laiką, yra linkęs kartotis, o pačios moterys įsipainioja nelygiaverčiuose santykiuose, kuriuose didelę reikšmę turi finansinis priklausomumas, vaikų turėjimas (Herman, 2006; Jose ir Novaco, 2015). Atsižvelgiant į tai, svarbu išsamiau analizuoti smurtą patyrusių moterų potrauminį augimą, kadangi jo pasireiškimas ir su juo susiję veiksniai gali pasižymėti savita specifika ir net skirtis nuo kitų trauminių įvykių.

Remiantis teorinėmis prielaidomis potrauminis augimas gali būti patiriamas tada, kai trauminė situacija yra sprendžiama (Tedeschi ir Calhoun, 2004). Intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų kontekste trauminės situacijos sprendimas yra smurto nutraukimas arba išėjimas iš smurtinio santykio. Išėjimo iš santykio svarbą patvirtino A. R. Cobb ir kolegų (2006) tyrimas, kuriame buvo nustatyta, kad nors tam tikri potrauminio augimo lygiai gali pasireikšti vis dar būnant smurtiniame santykiyje, reikšmingiausias augimas patiriamas, kai moteris išeina iš tokio santykio. Atsižvelgiant į šias prielaidas, šiame darbe bus atsižvelgiama ir į dabartinį santykių statusą (buvimą ir nebuvimą smurtiniame santykiyje) bei jo sąsajas su potrauminiu augimu.

Potrauminio augimo teoriniame modelyje nurodoma, kad augimas yra sužadinamas sunkių išgyvenimų, kurie paveikia esmines gyvenimo prielaidas, ir sunkesnė trauma veda prie didesnio potrauminio augimo (Tedeschi ir Calhoun, 2004). Tokias teorines prielaidas iš dalies patvirtino A. R. Cobb su kolegomis (2006), kurių tyrime buvo nustatyta, kad vienas iš potrauminio augimo komponentų – gyvenimo įvertinimas (*angl.* appreciation for life) – buvo susijęs su didesniu moterų patirtu smurto lygiu. R. Žukauskienės ir kolegų (2019) Lietuvoje atlikto tyrimo rezultatai taip pat atskleidė, kad smurto sunkumas teigiamai susijęs su augimu. Vis dėlto ryšiai tarp traumos sunkumo ir potrauminio augimo nėra tokie aiškūs (Linley ir Joseph, 2004). Nors vienuose tyrimuose randami teigiami ryšiai tarp potrauminio augimo ir neigiamų traumos padarinių (Taku ir kt., 2008) ar moterų patirto smurto sunkumo (Cobb ir kt., 2006; Doane, 2011), kituose tyrimuose tokie ryšiai neaptinkami arba jie yra neigiami (Borja ir kt., 2006; Cabral, 2010).

Svarbu atkreipti dėmesį, kad smurto ir traumos sunkumas nėra visai tapatūs reiškiniai. Smurto sunkumas labiau apibūdina patirtą išgyvenimą (kaip jį retrospektyviai prisimena moteris), o traumos sunkumas, dažniausiai pasireiškiantis psichologinio distreso matais, kaip potrauminio streso sutrikimo simptomais, depresija ir pan., labiau atspindi

patirto smurto rezultata, neigiamą pasekmę. Atsižvelgiant į smurto ir traumos sunkumą atskyrimą ir į kylančius prieštaravimus mokslinėje literatūroje, šiame darbe bus atsižvelgiama tiek į traumos simptomus, tiek į smurto dažnumą analizuojant jų ryšį su potrauminio augimu.

Mokslinėje literatūroje galima pastebėti tam tikrą psichologinio atsparumo ir potrauminio augimo susiejimą, kadangi abu suteikia teigiamos naudos po sunkių išgyvenimų. Vis dėlto svarbu pastebėti, kad tai nėra tapatūs reiškiniai (Tedeschi ir Calhoun, 2004). Psichologinis atsparumas pasižymi žmogaus gebėjimu įveikti sunkius išgyvenimus, adaptuotis esant sunkioms aplinkybėms bei stengtis įveikti sunkumus be vengimo, net kai priklausoma rizikos grupei, turinčiai mažą tikimybę adaptuotis (Werner-Wilson, Zimmerman ir Whalen, 2000). R. G. Tedeschi ir L. G. Calhoun (2004) pažymi, kad potrauminis augimas yra kur kas daugiau nei atsigavimas po sunkių išgyvenimų, kas labiau apibūdina psichologinį atsparumą. Potrauminis augimas apima kokybinius funkcionavimo pokyčius, peržengiančius adaptacinius lygius buvusius prieš trauminį įvykį (Tedeschi ir Calhoun, 2004), o patys pokyčiai vyksta veikiant kognityviniams procesams, kurių metu iš naujo kuriamos pamatinės gyvenimo prielaidos, kurios buvo sugriautos trauminio įvykio (Elderton, Berry ir Chan, 2017). Psichologinis atsparumas nepasižymi tokiais kognityviniiais procesais, ir tai yra esminis skirtumas, atskiriantis jį nuo potrauminio augimo.

Tačiau tai, kad potrauminis augimas ir psichologinis atsparumas nėra tapatūs, nenurodo, kad jie nėra susiję. Tyrimuose dažnai randamas teigiamas ryšys tarp potrauminio augimo ir psichologinio atsparumo (Nishi, Matsuoka ir Kim, 2010; Oginska-Bulik, 2015; Bensimon, 2012;), tačiau yra ir tam prieštaraujančių tyrimų (Levine ir kt., 2009). S. Z. Levine su kolegomis (2009) neigiamą ryšį tarp potrauminio augimo ir psichologinio atsparumo aiškina tuo, kad atsparumas galimai mažina galimybę patirti pamatinių prielaidų grėsmę/išjudinimą, o tai galimai mažina ir potrauminio augimo pasireiškimo tikimybę. Tai nurodo, kad psichologinio atsparumo ir potrauminio augimo tarpusavio sąsajos nėra vienareikšmiškos ir reikalauja išsamesnio nagrinėjimo.

Tyrimų rezultatai liudija, kad socialinė parama yra vienas iš pagrindinių veiksnių, prisidedančių prie pozityvaus moterų, patyrusių intymaus partnerio smurtą, psichologinio funkcionavimo (Hyland, 2014; Howell, Thurston, Schwartz, Jamison, ir Hasselle, 2017). Taip pat ji tampa ypatingai svarbi nusprendus nutraukti smurtinį santykį (Ulloa ir kt., 2015; Anderson ir kt., 2012). R. G. Tedeschi ir L. G. Calhoun (2004) nurodo, kad suteikta parama moterims, patyrusioms smurtą, suteikia galimybę savo smurto istoriją paversti naratyvu atskleidžiant emocines įvykių detales, taip kuriant artimesnį santykį su kitais bei skatina kelti prasmės klausimus, kurie ir veda į potrauminį augimą.

Autoriai nurodo, kad paramos teikimas yra siekis apsaugoti moteris nuo smurto suteikiant joms reikalingus išteklius (saugią aplinką, finansinę paramą, emocinį palaikymą ir pan.), o ne parama dažniausiai pasireiškia pabrėžiamu vyro autoritetu, palaikant tradicinius lyčių lūkesčius ir vertybes, ignoruojant smurtinį elgesį ar net kaltinant dėl to moterį (Bosch ir Bergen, 2006). Nors žinios apie socialinės paramos sąsajas su potrauminio augimu yra gana gausios, apie ne paramą ir jos sąsajas su teigiamais pokyčiais žinoma labai mažai. S. E. Borja ir kolegų (2006) atliktame seksualinę prievartą patyrusių moterų

tyrime nebuvo rasta sąsajų tarp paramos šaltinių neigiamos reakcijos į aukas ir teigiamų pokyčių. Suvaržymai kalbėti apie savo traumines patirtis gali būti traktuojami kaip ne paramos forma ir sumažina galimybes persvarstyti bei rasti prasmę savo patirtyje (Lepore ir kt., 1996). Tokios išvalgos skatina kelti prielaidą, kad ne parama gali būti susijusi su mažesniu potrauminio augimo patyrimu.

Apibendrinant tyrėjų darbus galima pastebėti, kad tyrimuose, nagrinėjančiuose potrauminio augimo, psichologinio atsparumo ir socialinės paramos bei kitų veiksmų tarpusavio sąsajas, randami tam tikri prieštaravimai. N. K. Doane (2011) nurodo, jog tyrimai, nagrinėjantys intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų potrauminį augimą yra negausūs, o turimos žinios yra dar pradiniam lygmenyje. Atsižvelgiant į tai keliamas **tyrimo tikslas** – išanalizuoti psichologinio atsparumo, socialinės paramos ir ne paramos, traumos simptomų bei smurto sunkumo sąsajas su potrauminiu augimu intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų imtyje.

Tyrimo objektas – intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų potrauminis augimas.

Tyrimo klausimas – kaip intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų psichologinis atsparumas, socialinė parama ir ne parama, traumos simptomai bei smurto sunkumas susijęs su potrauminiu augimu.

1. Tyrimo metodika

Tyrimo imtis ir eiga. Tyrimo imtis sudaryta tikslinės imties sudarymo būdu, atliekant apklausą internetu, naudojantis socialiniu tinklu „Facebook“ ir kviečiant dalyvauti moteris, kurios patyrė ar vis dar patiria intymaus partnerio smurtą. Iš viso tyrime dalyvavo 104 moterys, kurių amžius svyravo nuo 18 iki 56 metų ($M = 34,55$; $SD = 8,76$). 63 (60,6%) moterys nurodė gyvenančios didmiestyje (Vilnius, Kaunas, Klaipėda, Šauliai ir pan.), 26 (25%) nurodė, kad gyvena mažesniame mieste (Alytus, Raseiniai, Palanga ir pan.) ir 15 (14,4%) moterų nurodė kaimą arba gyvenvietę kaip savo gyvenamąją vietą. 55 moterys (53%) nurodė įgijusios aukštąjį išsilavinimą, 25 (24%) – profesinį, o likusioji dalis (24 moterys; 23%) nurodė vidurinį arba nebaigtą vidurinį išsilavinimą.

Didžioji dalis tyrimo dalyvių nurodė turinčios vaikų (78 moterys; 75%). 26 moterys (25%) nurodė, kad vis dar yra santykiuje, kuriame patiria smurtą, likusioji dalis moterų (78; 75%) nurodė, kad yra išėjusios iš smurtinio santykio (nutraukė pačios arba santykis nutrūko dėl kitų priežasčių). Tik 16 tyrimo dalyvių (15%) nurodė, kad kreipėsi į institucijas, teikiančias specializuotą pagalbą (krizių centrus, moterų namus ar kt.), kur joms buvo arba vis dar yra teikiama pagalba. 73 (70%) nurodė, kad nesikreipė į tokias institucijas, o likusioji tyrimo dalyvių dalis nurodė, kad kreipėsi, tačiau joms pagalba nebuvo suteikta (10 moterų; 10%) arba teigė nežinančios apie tokias institucijas (5 moterys; 5%).

Tyrimui atlikti buvo gautas Mykolo Romerio universiteto Psichologijos instituto Psichologinių tyrimų etikos komiteto leidimas. Pirmiausia tyrimo dalyvėms buvo pateikiama informacija apie tyrimo tikslą, įspėjant, kad kai kurie klausimai gali sukelti skaudžius prisiminimus ar neigiamas emocijas. Buvo tikimasi, kad tokia informacija padės moterims įvertinti savo emocines galimybes dalyvauti tyrime. Apklausos pabaigoje moterys

buvo raginamos, esant poreikiui, kreiptis į specializuotą pagalbą teikiančias institucijas, taip pat buvo pateikiama šių institucijų kontaktinė informacija.

Tyrimo metodai. Tyrime naudoti klausimynai (išskyrus smurto rūšies ir dažnumo klausimyną) buvo verčiami į lietuvių kalbą, vertimus atliko darbo autorė ir profesionali vertėja. Abi vertimo versijos buvo svarstomos ekspertų grupėje siekiant atrinkti labiausiai tyrimui tinkamas vertimo versijas. Pagal ekspertų vertinimą buvo sudarytos galutinės klausimynų versijos, naudotos šiame tyrime.

Tyrimo klausimynų rinkinyje pirmiausia buvo pateikiami demografiniai klausimai apie tyrimo dalyvių amžių, išsilavinimą (aukštasis, profesinis, vidurinis ir pan.), gyvenamąją vietą (didmiestis, mažas miestelis, kaimas ar gyvenvietė), vaikų turėjimą (prašoma nurodyti, ar turi vaikų ar ne), klausiami, ar šiuo metu esama santykyje, kuriame patiriamas smurtas. Jeigu buvo nurodoma, kad šiuo metu nesama smurtiniame santykyje, buvo klausiami, dėl kokių priežasčių jis buvo nutrauktas (moteris nutraukė pati ar nutrūko dėl kitų priežasčių). Tyrimo dalyvei pažymėjus, kad nei šiuo metu, nei anksčiau gyvenime jai nėra tekę patirti intymaus partnerio smurto, tolimesni klausimai jai nebuvo pateikiami siekiant užtikrinti, kad tyrime dalyvautų tik tos moterys, kurios patiria arba anksčiau patyrė smurtą iš savo intymaus partnerio. Po demografinių klausimų buvo pateikiami klausimynai:

1. Smurto rūšies ir dažnumo klausimynas (Tureikytė ir kt., 2008), kuris šiame tyrime buvo pakoreguotas atsisakant klausimų apie smurto suvokimą, smurto patirtis iš kitų šeimos narių ir pridendant atsakymų variantus, nusakančius patiriamą smurto dažnį. Buvo gautas vienos iš klausimyno bendraautorių, doc. dr. Laimos Žilinskienės, leidimas naudoti ir koreguoti klausimyną. Klausimynas leidžia įvertinti keturių smurto rūšių – fizinio, seksualinio, psichologinio ir ekonominio – dažnumą skalėje nuo 0 („Su manimi taip nebuvo elgiamasi“) iki 5 („Kiekvieną savaitę“). Klausimyne pateikiami elgesio pavyzdžiai („Ižeidžiančios replikos, žeminantys juokai“ (psichologinis smurtas), „Stumdymas, tampymas už plaukų“ (fizinis smurtas), „Pinigų nedavimas būtiniausioms reikmėms“ (ekonominis smurtas), „Vertimas (žodžiais) lytiškai santykiuoti“ (seksualinis smurtas)), prašant tyrimo dalyvių nurodyti, kaip dažnai su jomis taip elgiasi/elgėsi dabartinis ar buvęs intymus partneris. Psichologinio smurto subskalės vidinis suderinamumas Cronbacho $\alpha = 0,721$, fizinio smurto Cronbacho $\alpha = 0,634$, ekonominio smurto Cronbacho $\alpha = 0,498$, seksualinio smurto Cronbacho $\alpha = 0,850$.
2. Bosch socialinės paramos klausimynas (*angl.* Bosch support measure; Bosch ir Berger, 2006) sudarytas remiantis smurtą patyrusių moterų patirtimis ir skirtas matuoti gaunamai socialinei paramai ir ne paramai. Klausimyną sudaro 64 teiginiai, iš kurių 38 teiginiai skirti socialinei paramai („Drąsino jus dalintis savo patirtimi ir jausmais su kitais“) ir 26 – socialinei ne paramai („Patardami atkalbinėjo ir abejojo jūsų sprendimais“) matuoti. Tyrimo dalyvių prašoma įvertinti, kaip dažnai sulaukė tokio elgesio, skalėje nuo 1 („Niekada“) iki 5 („Visada“). Socialinės paramos skalės vidinis suderinamumas Cronbacho $\alpha = 0,978$, socialinės ne paramos skalės Cronbacho $\alpha = 0,965$.

3. Traumos simptomų sąrašas – 40 (*angl.* Trauma Symptom Checklist – 40; Briere ir Runtz, 1989), skirtas išmatuoti su sunkiais išgyvenimais susidūrusių žmonių traumos simptomus. Sąrašą sudaro 6 subskalės: 1) disociacija; 2) nerimas; 3) depresija; 4) traumos dėl seksualinės prievartos indeksas; 5) miego sutrikimai; 6) seksualinės problemos ir suminis balas, kurio didėjimas nusako dažniau pasireiškiančius traumos simptomus. Sąrašą sudaro teiginiai, nusakantys įvairius negalavimus („Galvos skausmai“, „Košmarai“, „Seksualinės problemos“). Tyrimo dalyvių prašoma įvertinti, kaip dažnai per pastaruosius du mėnesius teko patirti nurodytus negalavimus skalėje nuo 1 („Niekada“) iki 4 („Labai dažnai“). Šiame tyrime naudojama tik bendra skalė, kurios vidinis suderinamumas Cronbacho $\alpha = 0,965$.
4. 14 teiginių atsparumo skalė (*angl.* The 14-Item Resilience Scale; Wagnild ir Young, 1993), matuojanti psichologinį atsparumą. Skalę sudaro 14 teiginių, nusakančių psichologinį atsparumą atitinkančias charakteristikas („Dažniausiai gyvenimo įvykius priimu ramiai“, „Galiu susitvarkyti sunkiais momentais, nes esu patyrusi sunkumų ir anksčiau“). Tyrimo dalyvių prašoma įvertinti kiekvieną iš teiginių skalėje nuo 1 („Visiškai nesutinku“) iki 7 („Visiškai sutinku“). Atsparumo skalės vidinis suderinamumas Cronbacho $\alpha = 0,935$.
5. Potrauminio augimo inventoriaus trumpoji versija (*angl.* A Short Form of The Post-traumatic Growth Inventory; Cann ir kt., 2010), skirta matuoti trauminius įvykius patyrusių žmonių pozityvius pokyčius. Klausymą sudaro 10 teiginių („Perskirsčiau savo gyvenimo prioritetus“, „Geriau suvokiu galinti įveikti sunkumus“), kuriuos tyrimo dalyvių prašoma įvertinti skalėje nuo 1 („Nepatyrčiau šio pokyčio kaip savo išgyvenimų rezultato“) iki 6 („Šis pokytis labai susijęs su mano patirtais išgyvenimais“). Šiame tyrime naudojama bendra skalė, kurios vidinis suderinamumas Cronbacho $\alpha = 0,903$.

Duomenų analizė. Duomenys apdoroti naudojant statistinį paketą IBM SPSS 23. Pirmiausia buvo atlikti normalumo testai, Shapiro ir Wilko kriterijus parodė, kad duomenys nėra pasiskirstę pagal normalųjį skirstinį. Atsižvelgiant į tai tolimesnėje analizėje buvo naudoti neparametriniai kriterijai.

Analizės eiga. Atsižvelgiant į tai, kad tyrime dalyvavo moterys su skirtingu santykių statusu (esančios smurtiniame santykiuje ir išėjusios iš tokio santykio), pirmiausia buvo lyginamos šios grupės pagal demografinius rodiklius siekiant išsiaiškinti, ar išryškėja dar kokie nors skirtumai. Tam naudotas Pearson χ^2 kriterijus. Toliau buvo nagrinėjami tyrimo kintamųjų skirtumai pagal demografinius rodiklius, siekiant išsiaiškinti, kuriuose demografiniuose rodikliuose išryškėja skirtumai, kuriuos iš jų reikėtų įtraukti į regresijos modelį. Tam buvo naudotas Kurskal-Wallis testas. Aptikus skirtumus buvo atliekama porinė analizė taikant Bonferoni korekciją, siekiant išsiaiškinti, kuriuose grupėse išryškėja skirtumai. Taip pat buvo patikrinta, ar tyrimo kintamieji skiriasi pagal moterų dabartinį santykių statusą (ar šiuo metu esama smurtiniame santykiuje ar ne), tam buvo naudotas Mann-Whitney testas. Atlikus visus minėtus palyginimus buvo padaryta kintamųjų ryšių analizė, remiantis Spearman koreliacijos koeficientu, ir sudarytas žingsninės regresijos modelis, leidžiantis prognozuoti potrauminį augimą. Duomenys atitiko žingsninei regresijai keliamas prielaidas.

2. Rezultatai

Santykių statuso palyginimas pagal demografinius rodiklius. Šioje tyrimo dalyje buvo siekiama išsiaiškinti, ar išryškėja skirtumai pagal demografinius rodiklius (amžių, išsilavinimą, gyvenamąją vietą ir pan.) moterų santykių statuso (šiuo metu esančių ir nesančių smurtiniame santykyje) grupėse. Atlikus analizę paaiškėjo, kad grupės skiriasi tik pagal amžiaus kategorijas, kurios buvo trys: 18-30m., 31-40m., 41-56m., $\chi^2(2) = 6,53, p < 0,05$. Rezultatai atskleidė, kad 18-30m. kategorijoje daugiau moterų nesančių smurtiniame santykyje (83%) lyginant su esančiomis tokiaame santykyje (17%). 31-40m. kategorijoje daugiau nesančių smurtiniame santykyje (79%), lyginant su esančiomis (21%). 41-56 m. kategorijoje, taip pat daugiau moterų nesančių smurtiniame santykyje (56%), lyginant su esančiomis (44%).

Tyrimo kintamųjų palyginimas pagal demografinius rodiklius. Šioje tyrimo dalyje buvo siekiama išsiaiškinti, kokiuose tyrimo kintamuosiuose (traumos simptomuose, potrauminiam augime, psichologiniame atsparume, socialinėje paramoje ir ne paramoje bei visose smurto rūšyse) išryškėja skirtumai pagal demografinius rodiklius.

Lyginant kintamuosius pagal *amžių* buvo nustatyta, kad reikšmingų skirtumų nėra. Lyginant kintamuosius pagal *išsilavinimą* skirtumai rasti potrauminio augimo ($H(3) = 14,98, p < 0,05$), socialinės paramos ($H(3) = 9,41, p < 0,05$) ir fizinio smurto ($H(3) = 8,34, p < 0,05$) rangų vidurkiuose. Potrauminio augimo rangų vidurkiai statistiškai reikšmingai aukštesni profesinį išsilavinimą turinčiųjų grupėje lyginant su aukštąjį ($p = 0,005$) ir vidurinį ($p = 0,005$) išsilavinimą turinčiomis grupėmis ir reikšmingai nesiskyrė nuo nebaigto vidurinio išsilavinimo grupės. Socialinės paramos rangų vidurkiai statistiškai reikšmingai aukštesni profesinį išsilavinimą turinčiųjų grupėje lyginant su vidurinio išsilavinimo grupe ($p = 0,017$), o kitose grupėse nebuvo nustatyta reikšmingų skirtumų. Fizinio smurto rangų vidurkiai aukštesni profesinį išsilavinimą turinčiųjų grupėje lyginant su aukštojo išsilavinimo grupe ($p = 0,013$), kitose grupėse nebuvo nustatyta reikšmingų skirtumų.

Lyginant kintamuosius pagal *gyvenamąją vietą* buvo nustatytas skirtumas socialinės ne paramos ($H(2) = 6,33, p < 0,05$) kintamajame. Socialinės ne paramos rangų vidurkiai statistiškai reikšmingai didesni mažesniuose miestuose gyvenančiųjų grupėje lyginant su kaime ar gyvenvietėje gyvenančiųjų grupe ($p = 0,040$), kitose grupėse nebuvo reikšmingų skirtumų.

Lyginant kintamuosius pagal *vaikų turėjimą* buvo nustatyti skirtumai potrauminio augimo, psichologinio atsparumo, psichologinio ir ekonominio smurto kintamuosiuose. Rezultatai parodė, kad potrauminis augimas aukštesnis turinčių vaikų moterų ($Mdn = 4,1$) nei neturinčių vaikų moterų ($Mdn = 3$), $U = 654,0, p = 0,007$. Psichologinis atsparumas aukštesnis moterų, turinčių vaikų ($Mdn = 4,4$), nei jų neturinčių ($Mdn = 2,8$), $U = 701,0, p = 0,019$. Psichologinis ir ekonominis smurtas aukštesni moterų, kurios turi vaikų (psichologinio smurto $Mdn = 3,2$; ekonominio smurto $Mdn = 2,5$), lyginant su tomis, kurios vaikų neturi (psichologinio smurto $Mdn = 2,8$; ekonominio smurto $Mdn = 0,8$), psichologinis smurtas $U = 724,5, p = 0,03$, ekonominis smurtas $U = 585,0, p = 0,001$.

Tyrimo kintamųjų palyginimas pagal dabartinį santykių statusą. Šioje tyrimo dalyje buvo siekiama išsiaiškinti, kokiuose tyrimo kintamuosiuose pagal santykių statusą (buvimą ar nebuvimą smurtiniame santykyje) išryškėja skirtumai tyrimo kintamuosiuose.

Skirtumai pasireiškė traumos simptomų, socialinės paramos ir fizinio smurto rangų vidurkiuose. Traumos simptomai aukštesni moterų, vis dar esančių smurtiniame santykiyje ($Mdn = 2.8$) lyginant su tomis, kurios iš šio santykio išėjusios ($Mdn = 2$), $U = 485.0$, $p = 0.000$. Socialinės paramos rodikliai aukštesni moterų, kurios išėjusios iš santykio ($Mdn = 2.2$) nei tų, kurios vis dar yra smurtinaime santykiyje ($Mdn = 1.6$), $U = 705.0$, $p = 0.02$. Fizinis smurtas dažnesnis išėjusių iš santykio moterų ($Mdn = 2$), lyginant su moterimis, kurios vis dar yra šiame santykiyje ($Mdn = 1.3$), $U = 678.5$, $p = 0.022$.

Ryšių analizė. Tyrimo kintamųjų sąsajoms nustatyti buvo atlikta koreliacinė analizė. 1 lentelėje galima matyti, kad potrauminis augimas teigiamai susijęs su psichologiniu atsparumu, socialine parama, psichologiniu ir ekonominiu smurtu. Tai reiškia, kad moterys, pasižyminčios aukštesniais psichologiniu atsparumo įverčiais, gavusios daugiau socialinės paramos bei patyrusios dažnesnį psichologinį ir ekonominį smurtą, atitinkamai pasižymėjo ir didesniu potrauminiu augimu. Taip pat rezultatai atskleidė, kad psichologinis atsparumas neigiamai susijęs su traumos simptomais, o tai reiškia, kad moterys, kurioms dažniau pasireiškia traumos simptomai, pasižymi mažesniu psichologiniu atsparumu. Visos smurto rūšys tarpusavyje susijusios teigiamai, išskyrus fizinį ir ekonominį smurtą, tarp kurių nebuvo rasta reikšmingų sąsajų.

1 lentelė. Sąsajos tarp kintamųjų

Table 1. Relationships between variables

	M (SD)	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Traumos simptomai	2.16 (.68)	-							
2. Potrauminis augimas	3.72 (1.3)	.14	-						
3. Psichologinis atsparumas	4.18 (1.9)	-.36**	.20*	-					
4. Socialinė parama	2.36 (1.1)	-.19	.25*	.16	-				
5. Socialinė ne parama	1.92 (.94)	.18	.09	-.00	-.07	-			
6. Psichologinis smurtas	3.00 (1.0)	.13	.30**	.11	.15	.17	-		
7. Fizinis smurtas	1.84 (1.2)	.06	.12	.17	.04	.07	.34**	-	
8. Ekonominis smurtas	2.33 (1.8)	.15	.29**	-.00	.09	.17	.58**	.19	-
9. Seksualinis smurtas	2.04 (1.9)	.11	-.03	.01	-.02	-.10	.31**	.36**	.22*

Pastaba. ** $p < .01$; * $p < .05$; $N = 104$.

Siekiant nustatyti kintamuosius, prognozuojančius potrauminį augimą, buvo sudarytas žingsninės regresijos modelis. Remiantis atliktais palyginimais, modelyje buvo kontroliuojamas dabartinių santykių statusas (buvimas (koduojama 0) ir nebuvimas smurtiniame santykiyje (koduojama 1)), išsilavinimas (nebaigtas vidurinis ir vidurinis (0), profesinis ir aukštasis (1)), gyvenamoji vieta (mažesnis miestas ir kaimas ar gyvenvietė (0), didmiestis (1)) ir vaikų turėjimas (neturi vaikų (0) arba turi (1)). Socialinės neparamos kintamasis į modelį nebuvo įtrauktas, nes jis nebuvo reikšmingai susijęs nei su priklausomu, nei su nepriklausomais kintamaisiais. Pirmame žingsnyje įtraukti kontroliuojami kintamieji, antrame – psichologinis atsparumas ir socialinė parama, o trečiame – traumos simptomai ir smurto rūšių dažnumas.

2 lentelė. Žingsninės regresijos modelio rezultatai prognozuojant potrauminį augimą

Table 2. Results of hierarchical regression analysis predicting post-traumatic growth

Nepriklausomi kintamieji	B	SE B	β	R²	ΔR^2
<i>1 modelis</i>				.11	
<i>Konstanta</i>	2.57	.42			
<i>Išsilavinimas</i>	.47	.29	.15		
<i>Gyvenamoji vieta</i>	-.13	.26	-.05		
<i>Vaikų turėjimas</i>	.67	.29	.23*		
<i>Dabartinių santykių statusas</i>	.48	.29	.16		
<i>2 modelis</i>				.15	.04
<i>Konstanta</i>	2.1	.48			
<i>Išsilavinimas</i>	.39	.29	.13		
<i>Gyvenamoji vieta</i>	-.15	.26	-.06		
<i>Vaikų turėjimas</i>	.56	.29	.19		
<i>Dabartinių santykių statusas</i>	.33	.29	.11		
<i>Psichologinis atsparumas</i>	.07	.07	.10		
<i>Socialinė parama</i>	.18	.12	.16		
<i>3 modelis</i>				.32	.17**
<i>Konstanta</i>	-.24	.76			
<i>Išsilavinimas</i>	.41	.28	.13		
<i>Gyvenamoji vieta</i>	-.18	.24	-.07		
<i>Vaikų turėjimas</i>	.29	.29	.10		
<i>Dabartinių santykių statusas</i>	.69	.29	.23*		
<i>Psichologinis atsparumas</i>	.14	.07	.19*		

<i>Nepriklausomi kintamieji</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>β</i>	<i>R²</i>	<i>ΔR²</i>
<i>Socialinė parama</i>	.18	.11	.15		
<i>Traumos simptomai</i>	.57	.20	.30**		
<i>Psichologinis smurtas</i>	.29	.14	.23*		
<i>Fizinis smurtas</i>	-.05	.11	-.05		
<i>Ekonominis smurtas</i>	.09	.08	.12		
<i>Seksualinis smurtas</i>	-.11	.07	-.16		

Pastaba. 1 modelis: F (4, 101) = 3,126, p < 0,05; 2 modelis: F (6, 101) = 2,777, p < 0,05; 3 modelis: F (11, 101) = 5,043, p < 0,01, N = 104.

**p < .05, **p < .01*

Žingsninės regresinės analizės rezultatai atskleidė (2 lentelė), kad kontroliuojami kintamieji paaiškina 11% potrauminio augimo sklaidos. Iš jų tik vaikų turėjimas unikalai reikšmingai prognozuoja potrauminio augimo sklaidą ir tai reiškia, kad vaikų turėjimas susijęs su aukštesniais potrauminio augimo įverčiais. Į modelį įtraukus psichologinį atsparumą ir socialinę paramą, modelis papildomai paaiškina 4% potrauminio augimo sklaidos, tačiau pokytis nuo pirmojo modelio nėra reikšmingas. Paskutiniame žingsnyje įtraukus traumos simptomus ir smurto rūšių dažnumą, jie papildomai paaiškina 17% potrauminio augimo sklaidos ir šis pokytis yra statistiškai reikšmingas. Unikaliai reikšmingai potrauminio augimo sklaidą prognozuoja dabartinis santykių statusas, psichologinis atsparumas, traumos simptomai ir psichologinio smurto dažnumas. Tai reiškia, kad išėjimas iš smurtinio santykio ir didesnis psichologinis atsparumas susiję su aukštesniais potrauminio augimo įverčiais. Taip pat aukštesni potrauminio augimo įverčiai susiję su labiau išreikštais traumos simptomais bei dažnesniu psichologiniu smurtu, o traumos simptomai yra stipriausias potrauminio augimo prediktorius. Kartu visi kintamieji paaiškina 32% potrauminio augimo sklaidos.

Homoskedastiškumo prielaida modelyje buvo tenkinama, multikolinearumo problemos modelyje nerasta (visų nepriklausomų kintamųjų VIF<4).

3. Rezultatų aptarimas

Šiame tyrime buvo siekiama išanalizuoti, kaip potrauminį augimą prognozuoja socialinė parama, ne parama, psichologinis atsparumas, traumos simptomai ir smurto rūšių dažnumas intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų imtyje. Atlikta žingsninė regresinė analizė atskleidė, kad pirmame modelio žingsnyje iš visų demografinių rodiklių reikšmingai potrauminį augimą prognozuoja tik vaikų turėjimas, kur jis buvo teigiamai susijęs su potrauminio augimo pasireiškimu. Tai galėtų paaiškinti C. D'Amore ir kolegų (2018) atlikto kokybinio tyrimo rezultatai, kurie atskleidė, jog santykių su vaikais svarba buvo ypatingai reikšminga smurtą patyrusių moterų gijimo procesui. Kadangi ne tik pačios moterys kenčia nuo patiriamo smurto, bet ir vaikai tampa šių įvykių liudininkais, galima kelti prielaidą, kad turėdamos vaikų moterys yra labiau linkusios permąstyti savo

patirtis, o noras užtikrinti vaikų gerovę gali skatinti priimti sprendimą išeiti iš smurtinio santykio, kas anot A. R. Cobb ir kt. (2006) skatina potrauminio augimo pasireiškimą.

Antrame žingsnyje prie modelio pridėjus psichologinį atsparumą ir socialinę paramą reikšmingo pokyčio nebuvo rasta ir tai reiškia, kad psichologinis atsparumas ir socialinė parama reikšmingai neprognozuoja papildomos potrauminio augimo sklaidos. Galima kelti prielaidą, kad gaunama socialinė parama ir psichologinis atsparumas glaudžiai susiję su vaikų turėjimu, kuris buvo reikšmingas pirmame modelio žingsnyje, ir moterys, turinčios vaikų, galimai sulaukia daugiau paramos iš aplinkinių, o rūpinimasis vaikais ir jų gerovės užtikrinimas prisideda prie jų psichologinio atsparumo. Vis dėlto tokią prielaidą reikėtų tikrinti tolimesniuose tyrimuose, siekiant geriau suprasti šiuos ryšius.

Trečiame žingsnyje prie modelio pridėjus traumos simptomus ir smurto rūšių dažnumą buvo aptiktas reikšmingas pokytis, kas reiškia, kad gana nemaža dalimis (17%) traumos simptomai ir smurto rūšių dažnumas prognozuoja potrauminį augimą. Galutiniame modelyje reikšmingi potrauminio augimo sklaidai tapo santykių statusas, psichologinis atsparumas, traumos sunkumas ir psichologinis smurtas.

Santykio statuso reikšmingumas, o tiksliau, išėjimas iš smurtinio santykio, patvirtina teorines potrauminio augimo pasireiškimą prielaidas, kur teigiama, kad augimo procesas pradeda vystytis tuomet, kai trauminė situacija yra sprendžiama (Tedeschi ir Calhoun, 1996). Kol moterys vis dar yra smurtiniame santykiuje, joms yra sunkiau įsisąmoninti patiriamą smurtą, smurtaujančio partnerio elgesys dažnai pateisinamas prisiimant kaltę ir gėdą pačiai sau (Doane, 2011). Tokiomis sąlygomis galimai nepaveikiamos esminės gyvenimo prielaidos ir potrauminio augimo procesas neturi galimybės vystytis.

Traumos simptomų ir psichologinio smurto reikšmingumas potrauminiam augimui taip pat patvirtina teorines potrauminio augimo pasireiškimą prielaidas (Tedeschi ir Calhoun, 2004), kur teigiama, kad stipresnis trauminis patyrimas, išjudinantis esmines gyvenimo prielaidas, susijęs su didesniu potrauminiu augimu. Psichologinis smurtas skiriasi savo forma nuo kitų smurto formų, kadangi jo tikslas dažniausiai yra pažeisti aukos įsitikinimus apie save, kai kuriais atvejais iškreipiant įvykių logiką ir aukos suvokimą apie tai, kas vyksta (Outlaw, 2009). Remiantis tokiu šio smurto išskirtinumu galima kelti prielaidą, kad psichologinis smurtas, nutaikytas į moters esmines asmenybės charakteristikas, stipriai paveikia pamatines prielaidas apie save bei gyvenimą, ir nors tai stipriai paveikia pačią moterį, galiausiai tai veda ir prie potrauminio augimo patyrimo, kai santykis nutraukiamas ir smurto patirtys įsisąmoninamos bei permąstomos. Panašios tendencijos gali būti pastebimos ir traumų simptomų sąsajose su potrauminiu augimu. Dažniau patiriami traumos simptomai galimai susiję su pačios trauminės patirties vertinimu, t.y. dėl dažniau patiriamų neigiamų traumos simptomų moterys pačią smurto patirtį gali vertinti stipriai jas paveikusia patirtimi. Gauti traumos simptomų ir potrauminio augimo sąsajų rezultatai patvirtina K. Taku ir kt. (2008) tyrime gautus rezultatus, kur potrauminis augimas ir traumos simptomai taip pat buvo susiję teigiamai. Vis dėlto tolimesniuose tyrimuose reikėtų išsamiau analizuoti atskirus traumos simptomus ir jų sąsajas su potrauminiu augimu, nes tai galėtų suteikti daugiau žinių apie traumos simptomų pasireiškimą ir teigiamų pokyčių tarpusavio sąsajas.

Apibendrinant gautus rezultatus, galima teigti, kad traumos simptomai ir psichologinio smurto dažnumas gali būti traktuojami kaip patirto smurto sunkumą nurodantys matai, susiję su esminių gyvenimo prielaidų išjudinimu, neišvengiamai sukeliančiu neigiamas pasekmes, tačiau ir suteikiančiu galimybę vystytis potrauminiam augimui. Psichologinis atsparumas galimai suteikia resursų, kurie leidžia nepalūžti patyrus smurtą bei siekti teigiamų pokyčių. Tokiomis aplinkybėmis moteriai atsiranda galimybė keisti požiūrį į save bei pasaulį, kur šalia visų neigiamų smurto pasekmių atpažįstami ir teigiami pokyčiai.

Svarbu pažymėti tyrimo privalumus ir trūkumus. Kadangi tyrimo imtis nebuvo sudaryta tikimybinu būdu, gauti rezultatai negali būti generalizuojami intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų populiacijai. Taip pat svarbu pažymėti, kad nebuvo tikrintas šiame darbe naudotų metodikų validumas. Nors naudotų metodikų vidiniai suderinamumai buvo tinkami, svarbu, kad tolimesniuose tyrimuose būtų nagrinėjamas jų validumas. Šiame darbe nebuvo renkami duomenys apie laiką, praėjusį nuo paskutinio smurtinio įvykio, o tai galėtų būti svarbus veiksnys potrauminio augimo pasireiškimo pradžia ir vystymuisi, į ką reikėtų atkreipti dėmesį vykdant tolimesnius tyrimus šioje srityje. Šalia paminėtų trūkumų svarbu atkreipti dėmesį, kad šis tyrimas pasižymi gana didele tyrimo dalyvių imtimi. Atliktos analizės rezultatai reikšmingai papildė žinias apie smurtą patyrusių moterų potrauminį augimą ir su juo susijusius veiksnus.

Ateities tyrimuose didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas konkrečioms šaltiniams, iš kurių gaunama parama. Tyrėjai nurodo, kad sektino pavyzdžio, žmogaus, susidūrusio su panašiais gyvenimo sunkumais, turėjimas gali reikšmingai prisidėti prie potrauminio augimo (Cobb ir kt., 2006), o intymaus partnerio smurto kontekste tokio žmogaus parama gali būti naudinga siekiant konstruktyviau įveikti neigiamas traumos pasekmes bei palengvinti išėjimo iš smurtinio santykio procesą (Young, 2007).

Išvados

Šiuo tyrimu buvo siekiama išanalizuoti, kaip psichologinis atsparumas, socialinė paramos ir ne parama, traumos simptomai bei smurto sunkumas susiję su potrauminiu augimu intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų imtyje. Rezultatai atskleidė, kad didesnis psichologinis atsparumas ir socialinė parama susiję su stipriau išreikštu potrauminiu augimu. Žingsninės regresinės analizės rezultatai parodė, kad potrauminį augimą teigiamai prognozuoja išėjimas iš smurtinio santykio, psichologinis atsparumas, patiriami traumos simptomai ir psichologinio smurto dažnumas. Tokie rezultatai patvirtino teorines potrauminio augimo autorių prielaidas, kuriomis teigiama, jog potrauminis augimas turi galimybę pasireikšti tuomet, kai trauminė situacija yra sprendžiama (Tedeschi ir Calhoun, 1996), o intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų kontekste išėjimas iš santykio yra vienas iš svarbių žingsnių smurto nutraukimui. Traumos simptomų ir psichologinio smurto sąsajos su potrauminiu augimu taip pat patvirtina teorines autorių prielaidas, nurodant, kad stipresnė trauminė patirtis, kuri gali būti apibūdinama patiriamais traumos simptomais ir dažnesniu psichologiniu smurtu, susijusi su stipriau išreikštu potrauminiu augimu. Remiantis potrauminio augimo autorių prielaidomis (Tedeschi

ir Calhoun, 2004) ir apibendrinant tyrimo rezultatus svarbu pažymėti, kad intymaus partnerio smurtą patyrusių moterų patirtys yra labai sudėtingos ir skaudžios, ir šiame sunkių išgyvenimų kontekste potrauminis augimas gali pasireikšti kaip tam tikri teigiami pokyčiai, nepanaikinantys neigiamų pasekmių, su kuriomis šios moterys susiduria.

Literatūra

- Anderson, K. M., Renner, L. M., & Danis, F. S. (2012). Recovery: Resilience and growth in the aftermath of domestic violence. *Violence Against Women, 18*, 1279-1299. doi:10.1177/1077801212470543
- Bensimon, M. (2012). Elaboration on the association between trauma, PTSD and posttraumatic growth: The role of resilience. *Personality and Individual Differences, 52*, 782-787. doi.org/10.1016/j.paid.2012.01.011
- Borja, S. E., Callahan, J. L. ir Long, P. J. (2006). Positive and negative adjustment and social support of sexual assault survivors. *Journal of Traumatic Stress, 19* (6), 905-914.
- Bosch, K. & Bergen, M. B. (2006). The influence of supportive and nonsupportive person in helping rural women in abusive partner relationships become free from abuse. *Journal of Family Violence, 21*, 311-320. doi:10.1007/s10896-006-9027-1
- Briere, J. & Runtz, M. (1989). The trauma symptom checklist (TSC-33): Early data on a new scale. *Journal of Interpersonal Violence, 4*, 151-163. doi:10.1177/088626089004002002
- Cabral, C. M. (2010). *Psychological functioning following violence: An examination of post-traumatic growth, distress, and hope among interpersonal violence survivors* (Master Thesis). Canada: University of Toronto. Prieiga per <https://tspace.library.utoronto.ca/handle/1807/24544>
- Cann, A., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G., Taku, K., Vishnevsky, T., Triplett, K. N., & Danhauer, S. C. (2010). A short form of the posttraumatic growth inventory. *Anxiety, Stress, & Coping, 23*, 127-137. doi:10.1080/10615800903094273
- Cobb, A. R., Tedeschi, R. G., Calhoun, L. G., & Cann, A. (2006). Correlates of posttraumatic growth in survivors of intimate partner violence. *Journal of Traumatic Stress, 19*, 895-903. doi:10.1002/jts.20171
- D'Amore, C., Martin, S. L., Wood, K., & Brooks, C. (2018). Themes of healing and posttraumatic growth in women survivors' narratives of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence* (online publication). doi: 10.1177/0886260518767909
- Doane, N. K. (2011). *Predictors of post-traumatic growth, shame, and post-traumatic stress symptoms in survivors of intimate partner violence: The roles of social support and coping* (Doctoral dissertation). Prieiga per ProQuest Dissertations and Theses duomenų bazę. (Nr. 3457397)
- Elderton, A., Berry, A. ir Chan, C. (2017). A systematic review of posttraumatic growth in survivors of interpersonal violence in adulthood. *Trauma, Violence & Abuse, 18* (2), 223-236.
- Europos Sąjungos pagrindinių teisių agentūra. (2014). ES masto apklausa „Smurtas prieš moteris“.
- Follingstad, D. R., & Dehart, D. D. (2000). Defining psychological abuse of husbands toward wives: Contexts, behaviors, and typologies. *Journal of Interpersonal Violence, 15*, 891-920. doi:10.1177/088626000015009001
- Hefferon, K., Grealy, M., & Mutrie, N. (2009). Post-traumatic growth and life threatening physical illness: A systematic review of the qualitative literature. *British Journal of Health Psychology, 14*, 343-378. doi: 10.1348/135910708X332936
- Herman, J. L. (2006). *Trauma ir išgyjimas: prievartos pasekmės – nuo buitinio smurto iki politinio teroro*. Vilnius: Vaga.
- Hyland, D. L. (2014). *Constructing safer lives: women who display resilience in responding*

- to intimate-partner violence (IPV) (Doctoral dissertation). Prieiga per http://digitalcommons.brockport.edu/edc_theses/171
- Howell, K. H., Thurston, I. B., Schwartz, L. E., Jamison, L. E., & Hasselle, A. J. (2018). Protective factors associated with resilience in women exposed to intimate partner violence. *Psychology of Violence, 8*, 438-447. <http://dx.doi.org/10.1037/vio0000147>
- Young, M. D. (2007). *Finding meaning in the aftermath of trauma: Resilience and post-traumatic growth in female survivors of intimate partner violence* (Doctoral dissertation). Prieiga per ProQuest Dissertations and Theses duomenų bazę. (Nr. 3258728)
- Jia, X., Liu, X., Ying, L., & Lin, Ch. (2017). Longitudinal relationships between social support and posttraumatic growth among adolescent survivors of the Wenchuan earthquake. *Frontiers in Psychology, 8*, 1-7. doi: 10.3389/fpsyg.2017.01275
- Jose, R. & Novaco, R. W. (2015). Intimate partner violence victims seeking a temporary restraining order: social support and resilience attenuating psychological distress. *Journal of interpersonal violence, 1-25*.
- Kutin, J., Russell, R. & Reid, M. (2017). Economic abuse between intimate partners in Australia: prevalence, health status, disability and financial stress. *Australian and New Zealand journal of public health, 41*, 269-274. doi:10.1111/1753-6405.12651
- Lepore, S. J., Silver, R. C., Wortman, C. B. ir Wayment, H. A. (1996). Social constraints, intrusive thoughts, and depressive symptoms among bereaved mothers. *Journal of Personality and Social Psychology, 70* (2), 271-282.
- Levine, S. Z., Laufer, A., Stein, E., Hamma-Raz, Y., & Solomon, Z. (2009). Examining the relationship between resilience and post-traumatic growth. *Journal of Traumatic Stress, 22*, 282-286. doi:10.1002/jts.20409
- Linley, P. A. And Joseph, S. (2004). Positive change following trauma and adversity: a review. *Journal of traumatic stress, 17* (1), 11-21.
- Maguen, S., Vogt, D. S., King, L. A., King, D. W., Litz, B. T., Knight, S. J., & Marmar, C. R. (2011). The impact of killing on mental health symptoms in Gulf War veterans. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy, 3*, 21-26. doi:10.1037/a0019897
- National center for injury prevention and control (NCIPC). (2015). Intimate partner violence surveillance: Uniform definitions and recommended data elements. Georgia: Centers for disease control and prevention, National center for injury prevention and control.
- Nishi, D., Matsuoka, Y. ir Kim, Y. (2010). Posttraumatic growth, posttraumatic stress disorder and resilience of motor vehicle accident survivors. *Biopsychosocial medicine*. Prieiga per internetą: <https://bpsmedicine.biomedcentral.com/articles/10.1186/1751-0759-4-7>
- Oginska-Bulik, N. (2015). The relationship between resiliency and posttraumatic growth following the death on someone close. *Journal of Death and Dying, 71*, 233 - 244. doi:10.1177/0030222815575502
- Outlaw, M. (2009). No one type of intimate partner abuse: Exploring physical and non-physical abuse among intimate partners. *Journal of Family Violence, 24* (4), 263-272.
- Pasaulio sveikatos organizacija. (2017). Intimate partner and sexual violence against women: Fact sheet. Prieiga per <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>
- Taku, K., Calhoun, L. G., Cann, A., & Tedeschi, R. G. (2008). The role of rumination in the coexistence of distress and posttraumatic growth among bereaved Japanese university students. *Death Studies, 32*, 428-444. doi:10.1080/07481180801974745
- Tedeschi, R. G. & Calhoun, L. G. (1996). The posttraumatic growth inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of Traumatic Stress, 9*, 455 - 471. doi. org/10.1002/jts.2490090305
- Tedeschi, R. G. & Calhoun, L. G. (2004). Post-traumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological inquiry, 15* (1), 1 - 18.
- Tureikytė, D., Žilinskienė, L., Davidavičius, A., Bartkevičiūtė, I. ir Dačkutė, A. (2008).

- Smurto prieš moteris šeimoje analizė ir smurto šeimoje aukų būklės įvertinimas. Tyrimo ataskaita.
- Ulloa, E. C., Hammett, J. F., Guzman, M. L. & Hokoda, A. (2015). Psychological growth in relation to intimate partner violence: A review. *Aggression and Violent Behavior*, 25, 88-94. doi.org/10.1016/j.avb.2015.07.007
- Wagnild, G. M. & Young, H. M. (1993). Development and psychometric evaluation of the resilience scale. *Journal of Nursing Measurement*, 1 (2) 165-178.
- Werner-Wilson, R. J., Zimmerman, T. S. and Whalen, D. (2000). Resilient response to battering. *Contemporary Family Therapy*, 22 (2), 161-188.
- Žukauskienė, R., Kaniušonytė, G., Bergman, L. R., Bakaitytė, A., & Truskauskaitė Kunevičienė, I. (2019). The role of social support in identity processes and posttraumatic growth: A study of victims of intimate partner violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 1-26. DOI: 10.1177/0886260519836785

POST-TRAUMATIC GROWTH IN FEMALE SURVIVORS OF INTIMATE PARTNER VIOLENCE

Aistė Bakaitytė

Mykolas Romeris university, Lithuania

Summary

The aim of this study was to investigate the role of psychological resilience, social support and non-support in post-traumatic growth of female survivors of intimate partner violence. Study was conducted online using social networks. 104 women participated in this study including 26 women still involved in a violent relationship and 78 women who have left their abusive partner.

Women were asked about their violence experience by indicating type of violence and frequency, also there were questions about received social support and non-support, trauma symptoms, psychological resilience and post-traumatic growth. Type and frequency of abuse questionnaire (Tureikyte et. al., 2008) was used to indicate frequency of psychological, physical, economical and sexual abuse. Bosch support measure (Bosch & Bergen, 2006) was used to indicate perceived social support and non-support. Trauma Symptom Checklist – 40 (Briere & Runtz, 1989) was used to indicate trauma symptoms. The 14-Item Resilience Scale (Wagnild & Young, 1993) was used for measuring psychological resilience. And post-traumatic growth was indicated by A Short Form of The Posttraumatic Growth Inventory (Cann et. al. 2010). Data were analyzed by conducting multiple comparisons between study variables and demographic characteristics in order to indicate which characteristics have to be controlled in regression analysis. Hierarchical regression model was constructed to predict post-traumatic growth.

Results of the hierarchical regression analysis revealed that all study variables and controlled demographic characteristics predicted post-traumatic growth but only status of the relationship (leaving abusive partner), trauma symptoms and frequency of psychological abuse were significant predictors of post-traumatic growth. Results confirmed some theoretical assumptions of post-traumatic growth and emphasized the importance of leaving

abusive partner in order to experience post-traumatic growth. It is important to notice, that experience of intimate partner violence causes a lot of suffering for women and post-traumatic growth can occur as changes that helps these women to make sense of these experiences and incorporate them into their life stories without negating the negative consequences these women face.

Keywords: *violence against women, post-traumatic growth, psychological resilience, social support, positive changes*

Aistė Bakaitytė, psichologijos krypties doktorantė, Mykolo Romerio universitetas Psichologijos institutas. Mokslinių tyrimų kryptys: smurtas artimoje aplinkoje.

Aistė Bakaitytė, PhD student in Psychology, Mykolas Romeris University, Institute of Psychology. Research areas: domestic violence.